

Секція 3. Економіка інклюзивного розвитку: фінансово-кредитне та
обліково-аналітичне забезпечення.

к.е.н., доц. Олійник Т.О.

Національний університет «Запорізька політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Процес старіння населення незворотній і практично всі стануть пенсіонерами ...

Історія створення інституту соціального захисту працюючих нараховує трохи більше 120 років і бере свій початок з Німеччини, де першим у 1889 році канцлер Отто фон Бісмарк офіційно ввів систему обов'язкового пенсійного забезпечення, що спиралась на принцип солідарності поколінь. Ним було прийнято низку законів про організацію державного соціального страхування робітників [1].

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів:

- 1) солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 2) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 3) система недержавного пенсійного забезпечення.

Перші два рівні належать до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в той же час другий та третій рівні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення тобто громадяни України одночасно можуть бути учасниками різних рівнів пенсійної системи, як це відбувається в багатьох країнах зарубіжжя.

Основна відмінність між добровільним та обов'язковим соціальним страхуванням полягає в наступному:

– добровільне соціальне страхування регламентується законами про страхування та некомерційні організації, правила страхування визначаються страховими організаціями або їх об'єднаннями, добровільне страхування є колективним, здійснюється страховими некомерційними організаціями (товариствами взаємного страхування), страхувальниками є юридичні або фізичні особи, здійснюється за рахунок приватних доходів громадян та прибутку підприємств;

– обов'язкове соціальне страхування регламентується законами з питань обов'язкового страхування та про державні позабюджетні фонди, правила страхування визначаються державою, обов'язкове страхування є загальним та іноді виключає високодохідні групи населення, здійснюється державними позабюджетними фондами (трастами), страхувальниками є роботодавці, працівники, держава; здійснюється за рахунок внесків роботодавців, працівників і субсидій з державного бюджету [2].

Одна з основних проблем соціального страхування полягає в недостатності коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій. Солідарна система не може подолати демографічні проблеми та проблеми Пенсійного фонду України. Так назріла об'єктивна необхідність проведення реформ в даній сфері. Саме тому вже восени 2017 р. були здійснені перші кроки щодо реформування пенсійної системи. Вони не були кардинальними та стосувалися, в першу чергу, осучаснення пенсій та підвищення мінімального страхового стажу для виходу на пенсію з 15 до 25 років (починаючи з 1 січня 2018 р.). Проте також було прийнято рішення про наступний етап реформи - введення обов'язкового накопичувального рівня, впровадження якого було заплановане на 1 січня 2019 р. Саме цей крок мав за мету наблизити пенсійну систему України до формату, який був рекомендований Світовим банком. Але це не здійснилося, зі сторони уряду відповідних дій не відбулося... Тому на сучасному етапі економічного розвитку в Україні не створено ефективної системи соціального страхування. Важливими напрямками вдосконалення

системи соціального страхування , як основної складової системи захисту населення в Україні є:

- врахування досвіду застосування підходів та методів, що використовуються в системах державної соціальної підтримки розвинутих країн;
- здійснення заходів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості системи на інклюзивний соціальний захист;
- забезпечення прозорості механізму розрахунку соціальних виплат, перерахунку пенсій, що дозволить підвищити довіру населення до діючої системи соціального страхування;
- розробка загальнонаціональної, структурованої за основними напрямками програми розвитку систем освіти, охорони здоров'я та житлово-комунальної сфери.

Солідарна система переживає кризу не тільки в Україні. Головна проблема - демографічна ситуація. Медицина не стоїть на місці, умови праці поліпшуються, в результаті люди живуть довше. В Україні вже зараз 10 працюючих утримують понад 11 пенсіонерів. За підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень, вже до 2050 це співвідношення стане критичним - 10 працюючих будуть "годувати" 15 пенсіонерів.

Першим кроком на шляху до встановлення мінімальних рівнів соціального захисту зазвичай стає забезпечення мінімального базового гарантованого доходу для дітей, літніх людей і дорослих працездатного віку, які потрапили у важкі життєві обставини. Слідуючи такому підходу, уряд може заповнити прогалини в охопленні соціальним захистом при відносно низькому рівні відрахувань - від одного до двох відсотків ВВП своєї країни. Ці розрахунки показують, що відрахування на інклюзивний соціальний захист протягом усього життя, не стануть важким тягарем для держави. Кореляція між багатством країни і обсягом її відрахувань до системи соціальної захисту незначна [3]

Так, самі передові системи соціального захисту по всьому світу впроваджувалися в той час, коли ці країни були бідними, з низьким рівнем доходу, але відраховують вищу частку ВВП на душу населення в сферу соціального захисту, ніж багатші країни світу.

Соціальне страхування ґрунтується на таких принципах, викладених у Законі України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування»:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування;
- обов’язковості страхування осіб відповідно до видів соціального страхування та можливості добровільності страхування у випадках, передбачених законом;
- державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав;
- обов’язковості фінансування фондом витрат, пов’язаних із наданням матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим законом;
- формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування;
- диференціації розміру виплати допомоги залежно від страхового стажу;
- диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;
- економічної зацікавленості суб’єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці;
- цільового використання коштів соціального страхування;
- відповідальності роботодавців та фонду за реалізацію права застрахованої особи на матеріальне забезпечення та соціальні послуги [4].

Література

1. Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities: collective monograph / edited by

M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economic.
– Przeworsk: WSSG, 2019. – Vol. 2. – 400 p

2. Крпельницька С. О. Соціальне страхування : навч. посіб. / С. О. Крпельницька, Т. В. Солоджук. – [Вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – Київ : Центр учбової л-ри, 2013. – 336 с.

3. Пути финансирования инклюзивных систем социальной защиты.-
//Стивен Кидд от программы “Пути развития” и Чад Андерсон, Тереза Бьорк и Стефани Чу от ЭСКАТО// United Nations, 2019, с.20

4. Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV // Відом. Верховної Ради України. – 1999. – № 46 – 47. – Ст. 403